

Det religiösa Sverige

Gudstjänst- och andaktsliv under
ett veckoslut kring millennieskiftet

Det religiösa Sverige

Gudstjänst- och andaktsliv under
ett veckoslut kring millennieskiftet

REDAKTÖR:
Margareta Skog

© 2001 Bokförlaget Libris och författarna

Undersökningen, »Sverigeräkningen 2000«, har genomförts av Avdelningen för forskning och kultur vid Svenska kyrkans kyrkokansli i Uppsala.

Bidrag för genomförandet av studien har lämnats av Kulturdepartementet, Sveriges Frikyrkosamråd, Avdelningen för information och insamling vid Svenska kyrkans kyrkokansli i Uppsala samt Religionssociologiska avdelningen vid Teologiska institutionen, Uppsala universitet. Produktionsbidrag för tryckning av boken har lämnats av Avdelningen för forskning och kultur vid Svenska kyrkans kyrkokansli i Uppsala.

Sättning & form: Michael Håkansson, Textassistans AB, Skänninge

Omslag: Lars Olof Berg, storatrumman ab, Örebro

Tryck: Fälth & Hässler, Smedjebacken 2001

ISBN: 91-7195-422-8

Libris hemsida: www.libris.se

Innehåll

- 7 FÖRORD
- II TACK!
- 15 SVERIGERÄKNINGEN 2000 (*Margareta Skog*)
18 Religiöst liv beskrivet av gudstjänst- och andaktsdeltagandet · 20 Huvudresultaten i sammandrag · 24 Tillvägagångssätt · svarsfrekvens och tillförlitlighet · 25 Observeranda · 26 En av åtta tog del av det religiösa utbudet
- 29 RESULTAT FRÅN SVERIGERÄKNINGEN
– EN SAMFUNDSÖVERSIKT (*Margareta Skog*)
29 Svenska kyrkan · 31 Svenska kyrkan i utlandet (skut) · 32 Andra inomkyrkliga församlingar och grupper · 33 Evangeliska fosterlandsstiftelsen · 35 Bibeltrogna vänner · 36 Medlemskyrkorna inom Sveriges frikyrkosamråd · 39 Pingströrelsen · 40 Svenska missionsförbundet · 41 Nybygget – kristen samverkan · 42 Svenska alliansmissionen · 43 Frälsningsarmén · 44 Svenska baptistsamfundet · 45 Sjunde-dags-Adventistsamfundet · 45 Metodistkyrkan · 46 Svenska frälsningsarmén · 46 Gemensamma frikyrkoförsamlingar · 47 Summering av FSR-samfunden · 48 Samfundsberoende kristna församlingar · 49 »Livets ord-församlingar« · 49 Andra samfundsberoende församlingar inklusive Vineyard · 51 Kristna trossamfund och församlingar med många invandrare · 51 Protestantiska invandrarförsamlingar och utlandskyrkor · 52 Romersk-katolska kyrkan · 54 Ortodoxa och österländska kyrkor · 56 Trossamfund och församlingar med bibeln som utgångspunkt · 57 Jesu Kristi kyrka av Sista dagars heliga · 58 Jehovas vittnen – Bibelsällskapet Vaktornet · 62 Övriga kyrkor och församlingar med utgångspunkt i bibeln · 63 Icke-kristna världsreligioner · 63 Judendom · 64 Islam · 66 Bahá'í · 67 Hinduism · 67 Sikhism · 68 Buddhism · 69 Nya rörelser · 70 Avrundning
- 73 SVENSKA KYRKAN 1999 OCH 1927 (*Göran Gustafsson*)
75 Hög täckningsgrad · 75 De stängda kyrkornas ödeland · 78 Veckoslutet 24–26 september · 78 Totalresultatet · 80 Fredag – begravningsdag · 81 Lördag – dop- och vigsel dag · 82 De kyrkliga handlingarna – en bred kontaktyta · 84 Söndag – gudstjänst dag · 85 Ekumeniska gudstjänster – ovanliga men inte exceptionella · 87 Överväganden för att kunna jämföra 1927 och 1999 · 88 Stiftsuppgifter 1999 · 90 Jämförelse med uppgifterna från 1927 · 92 Kontraktsuppgifter 1999 och 1927 · 102 Summering av kontraktresultaten
- 105 FRIKYRKORNA – GUDSTJÄNSTBESÖK SOM PIETISTISK NORM (*Sven Halvardson*)
106 Frikyrka och folkkyrka · 109 Studien »Frikyrkosverige« och pietismen · 112 Två grupper av frikyrkosamfund · 115 Kulturella faktorer · 118 Gudstjänstutbudet · 125 Gudstjänstdeltagandet · 132 Freda, lördag, söndag · 133 Regionala förhållanden · 135 Avslutning

- 137 INVANDRADE GRUPPERS TROSSAMFUND OCH FÖRSAMLINGAR
(*Jonas Alwall*)
138 Samfundsgrupperna · 139 Protestantiska invandrar- och utlandskyrkor ·
139 Romersk-katolska kyrkan · 140 Ortodoxa och österländska kyrkor · 141 Judiska
församlingar · 142 Islamiska organisationer · 143 Hinduiska och sikhiska grupper ·
144 Buddhistiska grupper · 145 Bahá'í · 146 Samfundsvariation och gudstjänstvaria-
tion · 149 Gudstjänstbesök under fredag · lördag och söndag · 155 Den geografiska
fördelningen · 161 Gudstjänster på andra språk än svenska · 161 Hur etablerade är de
invandrade gruppernas trossamfund? · 163 Integration – hot eller löfte? · 164 Att vara
»etablerad« · 167 Slutord
- 169 NYRELIGIOSITET VID MILLENNIESKIFTET
– försumbar eller flyr den våra mätinstrument? (*Liselotte Frisk*)
170 Resultaten från de båda studierna · 173 Religion eller terapi? · 174 Heligt och
profant · 177 Religiösa dimensioner · 180 Religiöst engagemang · 181 Slutsatser
- 183 DEN RELIGIÖSA GEOGRAFIN (*Göran Gustafsson*)
184 Tidigare studier · 189 Material och bearbetning · 193 De ickekristna grupperna ·
195 De marginella samfunden · 197 Invandrar kyrkorna · 199 De fria samfunden ·
203 Svenska kyrkan · 206 En regionindelning · 212 De utelämnade samfunden ·
214 De tre »storstadsbygderna« · 216 Avslutning
- 219 RELIGION I RADIO OCH TELEVISION
– FRÅN KYRKBÄNK TILL TV-SOFFA (*Alf Linderman*)
- 241 MÅNGA ELLER FÅ? – Drygt en halv miljon kyrkobesök under ett
veckoslut (*Thorleif Pettersson*)
242 Svenska folkets religiösa och kyrkliga engagemang i ett internationellt perspek-
tiv · 249 Efterkrigstidens minskning av gudstjänstbesök planar ut? · 252 Jämförelse:
Religiösa och sekulära engagemang och aktiviteter · 262 Gudstjänstbesök – om det
är möjligt
- 273 APPENDIX
- 275 LITTERATURFÖRTECKNING
- 287 FAKTA OM SVERIGERÄKNINGEN
287 Enkätstudien · 291 Telefonintervjustudien
- 293 BILAGA 1 – SVARSFORMULÄR FÖR SVENSKA KYRKAN
- 295 BILAGA 2 – SVARSFORMULÄR FÖR ANDRA TROSSAMFUND
- 297 BILAGA 3 – TABELLER
- 331 FÖRKORTNINGAR OCH DEFINITIONER
332 Samfund och organisationer · 332 Övriga förkortningar · 333 Definition av ord
och termer
- 335 FÖRFATTARNA

Förord

Hur såg det religiösa Sverige ut inför millennieskiftet år 2000? Frågan var utgångspunkten för den studie som presenteras här. Svenska kyrkans forskningsråd ställde sig bakom studien, som sedan genomfördes av Avdelningen för forskning och kultur vid Kyrkokansliet i Uppsala i samarbete med en grupp religionsforskare från andra institutioner. Margareta Skog, forskare i religionssociologi och anställd vid avdelningen, ansvarade för arbetet.

Undersökningen kallades »Sverigeräkningen 2000«. Vi valde att formulera våra frågor så här: Hur aktivt söker sig svenskar i dag till religiös verksamhet i form av gudstjänster och andakter inom kyrkor och samfund? Om vi kunde besvara den frågan, skulle vi också kunna belysa påståendet, som man ofta möter, att Sverige är ett sekulariserat land. Vi ville också kunna besvara frågan om Sverige också är ett mångreligiöst land. Invandrarna har fört med sig sina kulturer. Har de också fört med sig sin religionstolkning? En följdfråga blev också, om det religiöst sett är olika i olika delar av landet, och kyrkor och samfund emellan. Är det möjligt att rita en religiös karta över Sverige?

Att mäta religiöst engagemang är svårt. Vi valde följande modell: Det var den »organiserade« religiösa aktiviteten som kunde mätas. Med detta menas den som utgår från församlingar och föreningar. För att få med alla religioner vände vi oss till alla kända församlingar, föreningar, kårer och grupper i Sverige. Totalt rörde det sig om cirka 6 500 och med alla dessa etablerades kontakt. För att mäta det aktiva

uppsökandet av det religiösa utbudet valde vi veckoslutet 24–26 september 1999, det vill säga fredag–söndag. Helgen valdes för dess »vanlighet«. Inga större kristna helger låg vid denna tidpunkt. Inom judendomen inföll denna helg lövhyddohögtiden, men vi bedömde att detta inte skulle påverka det sammanlagda slutresultatet i nämnvärd grad. I radio och tv skulle denna helg inte förekomma några religiösa program som i någon större grad skulle påverka gudstjänstdeltagandet utöver det vanliga. I de 6 500 församlingarna och grupperna i hela Sverige fanns denna helg ett utbud av 11600 gudstjänster och andakter och i dessa noterades 550 000 besök.

Religion har också en medial sida på så sätt att det i radio och tv finns ett ganska stort utbud av religiösa program. Parallellt med räkningen av gudstjänstdeltagande gjordes därför samma helg en representativ intervjuundersökning med 1500 personer i alla åldrar. De tillfrågades om de hade lyssnat på en radioandakt eller sett på någon tv-gudstjänst. Läger man samman dessa två mätningar blev slutresultatet att en miljon svenskar eller 12 procent av befolkningen aktivt uppsöker det samlade religiösa utbudet en vanlig veckohelg.

Är detta mycket eller litet och hur skall det tolkas?

En forskargrupp med religionssociologisk inriktning har bearbetat det insamlade materialet och presenterar i denna bok resultaten av undersökningen. *Margareta Skog*, forskare vid Svenska kyrkans avdelning för forskning och kultur och huvudansvarig för undersökningen, presenterar huvudresultaten i inledningen »Sverigeräkningen 2000« och i samfundsöversikten »Resultat från Sverigeräkningen«. *Jonas Bromander*, doktorand vid Uppsala universitet men också knuten till Avdelningen för forskning och kultur, har byggt upp databasen och gjort de statistiska bearbetningarna. Tillsammans har dessa båda utformat tabellerna i tabellbilagan.

Göran Gustafsson är professor i religionssociologi vid Lunds universitet. Han är också ledamot av Svenska kyrkans forskningsråd. Han bidrar med två studier. Den ena, »Svenska kyrkan 1999 och 1927«, ger ett långtidsperspektiv på kyrksamheten i Svenska kyrkan. Det sker genom att relatera undersökningen från 1999 med en från 1927 som gjordes av Dagens Nyheter. De breda kontaktytorna inom Svenska kyrkan utgörs av de kyrkliga handlingarna: fredag är begravningsdag och lördag dop- och vigselfdag, medan söndag är guds-

tjänstdagen. I artikeln finns också jämförelser mellan de olika stifteten. I det andra bidraget av Göran Gustafsson, »Den religiösa geografien«, presenteras en regionindelning av det religiösa Sverige på kommun- och länsnivå.

De svenska frikyrkorna behandlas i avsnittet »Frikyrkorna – gudstjänstbesök som pietistisk norm« av *Sven Halvardson*, lektor vid Teologiska högskolan på Lidingö. Vid möten inom frikyrkorna denna veckohelg registrerades 185 000 besök. Medlemstalet var 215 000. Slutsatsen blir ett frikyrkligt mönster med allmän uppslutning kring gudstjänster och möten. Ett mycket aktivt deltagande i gudstjänst- och möteslivet är en norm, här benämnd pietistisk norm. Men det finns också skillnader mellan frikyrkorna i denna norm, liksom regionala skillnader.

Invandrarnas trossamfund och församlingar behandlas av *Jonas Alwall*, religionssociologisk forskare vid Lunds universitet. Detta avsnitt visar på den religiösa mångfalden i dagens Sverige. Det aktuella veckoslutet fanns ett gudstjänst- och andaktsutbud om drygt 1700 med 75 000 deltagare. Katolska kyrkan i Sverige är störst i detta avseende, tätt följd av islamiska församlingar och ortodoxa och öst-erländska kyrkor.

Nyandligheten har tilldragit sig ett allt större intresse. Går det att mäta också denna? Frågan belyses av *Liselotte Frisk*, högskolektor i Falun. Undersökningen visar på ganska låga siffror. Detta kan dock hänga samman med de nyreligiösa gruppernas strukturer, som ofta mer liknar nätverk än en traditionell organisation, och att mötesmönstret är annorlunda med ej så stor koncentration till veckohelgerna.

I studien ingick också en telefonintervjustudie för att mäta det aktiva uppsökandet av det religiösa utbudet i radio och tv. Resultatet redovisas av *Alf Linderman*, forskare i religionssociologi vid Uppsala universitet. Kapitlet har rubriken »Religion i radio och television – Från kyrkbänk till tv-soffa«. Mediagudstjänsterna har för många ersatt gudstjänster i den lokala gudstjänstbyggnaden. De religiösa inslagen i radio och tv utgör i dag en betydande del av den religiösa seden i Sverige.

Thorleif Pettersson, professor i religionssociologi vid Uppsala universitet, diskuterar i kapitlet »Många eller få? – Drygt en halv miljon

kyrkobesök under ett veckoslut, först den svenska utvecklingen sedd i ett internationellt perspektiv. Därefter görs en historisk jämförelse och parallellundersökning av gudstjänstbesök med motsvarande ickereligiösa arrangemang. Slutligen analyseras förutsättningarna för gudstjänstdeltagande.

Till dessa analyserande kapitel har fogats redovisningar av totalsiffrorna för utbud och besök på kommun- och länsnivå för alla kyrkor och samfund i Sverige det aktuella veckoslutet, samt besökskvoter per kommun och län. Det ger en ny bild av det religiösa Sverige.

Ingmar Brohed

Forskningschef vid Avdelningen för forskning och kultur,
Svenska kyrkan

Tack!

Projektet *Sverigeräkningen 2000* är nu fört i hamn och de uppgifter som samlades in presenteras och analyseras i denna bok. Det är en stor glädje för mig. Resan hit har tagit några år, och att målet nu är nått är resultatet av många händers verk. Jag har anledning att känna tacksamhet mot alla dem som på ett eller annat sätt har bidragit till att göra detta möjligt.

Mitt tack går till alla goda krafter på samfundsexpeditioner och liknande, informationssekreterare och handhavare av adress- och församlingsregister, vars insatser var nödvändiga i början av arbetet för att kunna bygga upp ett adressregister. Jag vill också tacka alla dem som ute i församlingarna ombesörjde räkningen av hur många som deltog i gudstjänsterna och andakterna den 24–26 september 1999, som sedan fyllde i formuläret med de uppgifter vi efterfrågade, och som slutligen såg till att posta kuvertet med formuläret. Det är ett tack som går till präster, pastorer, kårledare, imamer, föreståndare, församlingsledare, församlingsordförande, kyrkvaktmästare, kyrkvärdar, mötesvärdar och alla andra församlingsmedarbetare som genom dessa aktiva insatser lämnade de uppgifter som behövdes.

Följande personer har var och en bistått med råd och dåd vid genomförandet av undersökningen.

Eskil Albertsson, missionsföreståndare, SAM
Krister Andersson, missionsföreståndare, SMF
Sven-Eric Andersson, biträdande sekreterare, SST
Anders Arborelius, biskop, Romersk-katolska kyrkan
Gabriel Barqasho, prost, Syrisk-ortodoxa ärkestiftet i Sverige
Ulf Ekman, pastor, Livets ord, Uppsala
Ieva Graufelds, prost, Lettiska evangelisk-lutherska kyrkan
Lennarth Hambre, missionsdirektor, Nybygget
KG Hammar, ärkebiskop, Svenska kyrkan
Bengt Hansson, ordförande, Jehovas vittnen – Bibelsällskapet Vaktornet
Sten-Gunnar Hedin, föreståndare, Filadelfiaförsamlingen, Stockholm
Thomas Henning, pastor, Pingströrelsen, Edsbyn
Thomas Hulldin, medlemsupptecknare & statistik, Sista dagars heliga
Företrädare för Islamiska samarbetsrådet, Stockholm
Ingo Jaagu, prost, Estniska evangelisk-lutherska kyrkan
Rune Karlsson, Bibeltrogna vänners expedition, Stockholm
Jan-Erik Levy, generalsekreterare, SST
Jan Madestam, avdelningschef, Svenska kyrkan i utlandet
Bert Mattsson, Service Center Manager, Sista dagars heliga
Bertil Johansson, missionsföreståndare, EFS
Leif Johansson, överste, Svenska Frälsningsarmén
Sven Lindström, missionsföreståndare, Svenska baptistsamfundet
Pál Molnár-Veress, präst, Ungerska protestantiska kyrkan
Mar Odisho Oraham, biskop, Österns assyriska kyrka
Roland Sjölander, samfundssekreterare, Adventistsamfundet
Kjell Rodheim, pastor, Nybygget, Edsbyn
Rolf Roos, kommendör, Frälsningsarmén
Axel Sköldmark, pastor, SMF, Edsbyn
Tord Ström, generalsekreterare, Sveriges frikyrkosamråd
Företrädare för Syrisk-ortodoxa patriarkaliska ställföreträdarskapet
i Sverige
Thord-Ove Thordson, generalsekreterare, Sveriges kristna råd
Hans Växby, biskop, Metodistkyrkan
William Jakob, kyrkoherde, Österns assyriska kyrka, Göteborg
Göran Åberg, docent, Jönköping

Till dem alla riktar jag mitt tack.

Bidrag till genomförandet av studien har lämnats av *Kulturdepartementet*, *Sveriges frikyrkosamråd*, *Avdelningen för information och insamling* vid Svenska kyrkans kyrkokansli i Uppsala samt *Religions-sociologiska avdelningen* vid Teologiska institutionen, Uppsala universitet, vilka här omnämns med tacksamhet.

I den forskargrupp som står bakom studien ingår ett antal religionsvetare. De har var och en med sina specialkunskaper på ett konstruktivt sätt bidragit till arbetets fortskridande. De insatser som har gjorts av *Jonas Alwall*, *Liselotte Frisk*, *Göran Gustafsson*, *Sven Halvardson*, *Alf Linderman* och *Thorleif Pettersson* visar sig dessutom i de artiklar de har bidragit med. De har inte sparat någon författarmöda och det är genom deras analyser och reflexioner som det insamlade materialet har fått en nödvändig relief. Av dessa medförfattare vill jag särskilt tacka Göran Gustafsson. Göran har generöst delat med sig både av sitt kunnande och av sin tid. *Ingmar Brohed* har haft betydelse för arbetet inte minst därför att han från början trodde på idén om att genomföra denna totalstudie. *Jonas Bromander* har lagt ned stor möda med att bygga upp den nödvändiga databasen och han har med omsorg efter hand försett författarna med relevant dataunderlag. *Curt Dahlgren* är en medarbetare som tillkom i ett senare skede. Han har bidragit med en särskild kunskap som han besitter genom att framställa de kartor som ingår i boken. Tack allsammans för ert medarbetarskap, det har varit en oförglömlig resa!

Slutligen vill jag tacka *Sune Fablgren*, Bokförlaget Libris, och *Michael Håkansson*, Textassistans, för ett gott och smidigt samarbete.

Uppsala i mars 2001

Margareta Skog

